COVENANT IMPERATIVE SINCERITY AND SUICIDAL THINKING

IN THE PRIVACY OF CONFESSION

Diana Sofian
PhD student, University of Botoşani

Abstract:Key issue of gender autobiographical honesty is still a criterion that does not allow a precise definition of it. This and that writing about yourself involves splitting ego phenomenon at the boundary between conscious and unconscious. Or, assuming pact assumed risk autoînşelării involuntary self scripted biopic covering the one of his own views.

Keywords: autobiography, diary, self, obsession with death, suicide.

Problemă-cheie a genului autobiografic, sinceritatea e totuşi un criteriu care nu permite o definire exactă a acestuia. Aceasta şi pentru că scrierea despre tine însuţi implică dedublarea eului, fenomen la limita dintre conştient şi inconştient. Or, presupunînd pactul asumat, există riscul autoînşelării involuntare, sinele scriptic acoperindu-l pe cel biografic propriei sale vederi.

Cu atît mai controversată este graniţa amintită în cazul notaţiilor suicidare. În cazul acestora, gîndul convertit în scris este deja un pas de la intenţie la faptă, putînd fi primul în seria fatală sau putînd, prin efectul său terapeutic, să anuleze fapta, ochii eului biografic mulţumindu-se să contemple intenţia, devenită act al eului scriptic.

„Luptă permanentă împotriva perisabilităţii, jurnalul nu reuşeşte să evite lucrul de care se teme cel mai mult: spaima de moarte şi moartea [...] Neputînd să trăiască moartea, scriitorul o gîndeşte”[1], notează Mircea Mihăieş în culegerea sa de studii Cărţile crude. Jurnalul intim şi sinuciderea, sub titlul Tema autorului. A gîndi moartea.

Din acest punct de vedere, nu ar exista decît jurnale de criză, dacă respectăm dihotomia propusă de Mihai Zamfir, potrivit căreia jurnalul existenţial este acela care conţine „o doză apreciabilă de altruism, de renunţare la propriile obsesii”[2]

Interesant este că diferenţa de viziune continuă, aproape simetric: nu departe de locul amintitei afirmaţii, Zamfir precizează, mai jos, că „implicarea în cultură nu poate fi trucată”, pentru a argumenta imboldul unui fond cultural care ar determina jurnalul de existenţă.

La rîndul său, Mircea Mihăieş se dovedeşte categoric şi de necontrazis, vorbind despre pactul sincerităţii sub impulsul propriilor demoni: „Dorinţa sinuciderii nu poate fi trucată”.

Ideea continuă reflecţiile asupra sensului pasajului platonician, la care face aluzie Vladimir Jankelevitch în capitolul Meditaţie asupra morţii din al său Tratat despre moarte : „Căci, judecătorilor, a te teme de moarte nu este alta decît a te crede înţelept fără să fii; este a zice că ştii ceea ce în fapt nu poţi şti. Nimeni nu-şi poate da seama ce este moartea, dacă nu se întîmplă să fie pentru om cea mai mare fericire; cei ce se tem de ea fac, deci, ca şi cum ar şti cu siguranţă că moartea este cea mai mare dintre nenorociri”[3] spune Socrate în Apărarea sa, iar Jankelevitch conchide: „Platon avea dreptate. Nu există în moarte nimic *de ştiut*.”

[1] Mircea Mihăieş, Cărţile crude. Jurnalul intim şi sinuciderea, Editura Polirom, Iaşi, 2005, p.14.
[2] Mihai Zamfir, Jurnal de criză şi jurnal de existenţă. Tipologia jurnalului intim românesc, în Cealaltă faţă a prozei, Editura Univers, Bucureşti, 1985, p. 104.
[3] Platon, Apărarea lui Socrate, în *Banchetul* şi alte dialoguri, Editura Mondero, Bucureşti, 2002, p.21.

BDD-A27970 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:55:17 UTC)

„Orice act de creaţie e o sfidare a morţii. În fond, problematica morţii apare în jurnal cel mult ca o temă a autorului. Aşadar, un leitmotiv cultural. Experienţa morţii nu poate fi trăită şi resimţită de cel care scrie în afară actului scrierii. Altminteri – ca în cazul sinucigaşilor – ea ar pătrunde nemijlocit în scris, adică în viaţă, şi ar anula-o cu brutalitate".

Împărţind jurnalele centrate pe obsesia morţii ca subiect permanent al meditaţiei în jurnale ale spaimei de moarte şi jurnale ale fascinaţiei morţii, Mihăieş distinge între spaima de moarte şi fascinaţia acesteia, de natură patologică. Ambele tipuri caracterizează jurnale ale marilor sinucigaşi, în care dedublarea nu a funcţionat terapeutic, ci dimpotrivă: punerea pe hîrtie a motivelor pentru care sinuciderea e singura soluţie necesară, hrănirea obsesiei din propria ei imagine materializată în cuvînt au îngheţat sîngele roşu otrăvit de cerneală. Chiar dacă ideile se hrănesc din ele însele, ţine să sublinieze autorul, „Nimeni nu se sinucide doar pentru că ţine un jurnal intim, ci scrie ca şi cum ar călători cu un vehicul al disperării". Definindu-l ca soluţie improbabilă sau non-soluţie, Mihăieş formulează, antitetic afirmaţiei precendente: „Niciun jurnal nu a împiedicat vreodată pe cineva să se sinucidă!"

Or, disperarea este punctul de maximă criză al nevrozei, punctul de rupere în care se generează saltul peste ori căderea în neant. Este tentaţia acută a dispariţiei ca soluţie finală. Chiar şi în cazul celor care cad, jurnalul este semnul punerii în loc a ceva, a unui semn..

De fapt, jurnalul, prin denumirile sale diverse, note, însemnări zilnice, e o istorie a vieţii şi, prin chiar acest fapt, una a morţii şi în acelaşi timp o opoziţie programatice faţă de moarte. Dincolo de moartea eului de carne se întinde veşnicia eului de hîrtie. În acest sens, motivaţia ascunsă, dismiulată, a oricărui jurnal este obsesia morţii şi în acelaşi timp nu se poate spune că ar exista tipul pur al jurnalului *decriză*, din moment ce există salvarea prin înveşnicirea ei.

De cele mai multe ori, jurnalul rămîne, spune eseistul, „o terapeutică în măsura în care, obligînd la auto-analiză şi introspecţie, ar trebui să îndepărteze de act, nu să-l amplifice. Din acest punct de vedere, jurnalele sinucigaşilor au în ele ceva inautentic, înfricoşător: ele ar fi trebuit să salveze personajul care se confesează, dar sfîrşeşte prin a-l distruge."

Dacă jurnalul sinucigaşilor este văzut ca „o formă de dialog cu moartea", în locul dialogului cu alteritatea viului, respectînd în cel mai înalt grad clauza secretului, celelalte presupun doar dorinţa unei retrageri din faţa presiunilor societăţii, o tentaţie a relaxării nu în moarte, ci în contemplarea gîndului, a meditaţiei în faţa morţii. Meditaţie cu atît mai tentantă cu cît mai goală de conţinut, cum am observat deja. În plus, realizată în prezenţa unui al treilea, ochiul cititor, al celui care se scrie şi a celui care doar îl citeşte. E o caracteristică a comportamentului suicidar privirea din afară, nu neapărat ţinînd de fragilitatea sau de imaturitatea fiinţei, ci de natura însăşi a actului: nu decizie: „Am să mă omor", ci cochetare cu gîndul, cu intenţia, în fapt cu speranţa că izolîndu-l, reificîndu-l, răul poate dispărea: strategie a exhibiţionismului, nici simplă, nici conştientă, însă, din moment ce, ca şi în cazul nevroticilor, actul confesării se dovedeşte imperativ şi incontrolabil, dar se cere asumat, în final, de către autoritatea sinelui, prin „perversitatea continuă a voinţei".

„Drama jurnalului intim porneşte de la strategia sa fundamentală", punctează în continuare Mircea Mihăieş: „de la încercarea disperată de a concilia cele două fiinţe simultan existente în confesiune: identitatea şi alteritatea – un autor care este totodată şi subiectul exerciţiului confesiv".

Soluţiile întrevăzute de Jankelevitch ca alternativă a imposiilităţii gîndirii morţii (şi mai cu seamă a morţii proprii) sunt: „sau să gîndim asupra morţii, în jurul morţii, cu privire la moarte, sau să ne gîndim la altceva decît la moarte, de exemplu la viaţă."[4]

Jurnalele pe care le voi analiza mai departe sunt asemănătoare din perspectiva notaţiilor *despre, în jurul, cu privire la moarte* . ele diferă însă sub aspectul viziunii răsfrînte

[4] Vladimir Jankelevitch, op. cit., p. 39.

BDD-A27970 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:55:17 UTC)

în operă: astfel, dacă în Jurnal Titu Maiorescu dezvăluie celălalt versant al Olimpului, cel abrupt, sincopat, sacadat, de neghcit în seninătatea Operei sale, Jurnalul intim al lui Marin Preda reia, ca o temă cu variaţiuni, punctelede fugă al morţii, revenind la acesta oriîncotro l-ar fi îndreptat temele sale narative. De notat şi faptul că o obsesie propriu-zisă a morţii, ca maladie mortală, nu putem diagnostica la niciunul din cei doi, în ambele cazuri tensiunile, traumele nevrotice rezolvîndu-se într-o dimensiune culturală a morţii, ceea ce presupune conştientizarea şi sustragerea prin creaţie.

„Paradoxal, grijile reprezintă adevărata incurie providenţială.[...]la fel cum septicemia este mai uşor de combătut cînd este localizată într-un punct de fixare, angoasa generalizată(prin definiţie, n.m., D.S.), devine benignă cînd coagulează şi se depune sub formă de griji concrete."[5]

În ce constau aceste griji? În neputinţa ruperii unei limite autoimpuse, în cazul lui Maiorescu. Este vorba despre cercul de cretă al căsniciei, în spaţiul căruia se simte de la o vreme prizonier. Moartea este curtată, nu ca o ispăşire a vinii, ci ca o eliberare, ca o relaxare din existenţă. Sinuciderea e văzută ca o salvare, jurnalul accentuînd acest aspect, şi nu latura depresivă a a actului în sine sau a mobilurilor acestuia.

Dar să clarificăm prin exemple: mai întîi, surda sîcîială, agresiunea *celuilalt* care se vrea dominator în spaţiul de joc al eului conjugat: „Clara şi Livia încă la Berlin. Scrisori de acolo, apăsătoare, sfedelitoare, în fond lipsite de dragoste, fiecare gîndind la sine şi nelăsîndumă pe mine în pace" (Miercuri, 11/23 aug, 1876, Bucureşti).

Apoi, introspecţia, tentaţia aruncării în gol ca inevitabilă la capătul mort al unui drum: „1856, 1866, 1877 – 20 de ani petrecuţi în mod conştient. Mie însă îmi par ca un fruct copt, gata să cadă. Ce-mi mai poate oferi mie viaţa? Cunosc femeia, ştiu ce înseamnă căsătorie şi iubire, cunosc prietenia, am urcat pe culmile ambiţiei şi am simţit arta. Profesor am fost, scriitor de asemenea – ce să mai aştept? Cine a dobîndit în sine indiferenţa de moarte a terminat cu viaţa. Ce să fac? Dar cînd creierul se dilată iarăşi, balonul de aer se înalţă iar în tării, priveşte abisul din perspectiva păsării în zbor şi-şi pare sieşi plin de măreţie. C'est un misère." – intenţia s-a contemplat pe ea însăşi şi astfel nu „s-a spăriat gîndul", ci, mai mult, s-a dezgustat în faţa propriei neputinţe.

Iminenţa catastrofei, presimţită prin „imposibilitatea de metamorfozare a anngoasei în anxietate"[6], cuprinde în sine, prin concretizare, posibilitatea asumării ei sub formă de eşecuri, de compromisuri mai mici: „ joi seara, 8/20 dec 77. Nefericit sufletește. Avocatura merge bine, am scăpat de datorii, casa este în ordine, dar dorul de fericire mă torturează ca o idee fixă. De casa mea mi-e urît de moarte; e curios cum, din vremea ministeriatului încoace, îmi este peste putinţă să mă mai simt mulţumit de nevastă-mea. În adîncul sufletului mă îngrozesc de viaţa mea de zi cu zi. Suntt însă mai aproape de rezolvare. Dacă avocatura merge astfel înainte, pot economisi un mic capital pentru nevastă şi copil. Aceasta este datoria mea. După aceea însă n-aş mai vrea să exist. Nu mai pot". Şi încă, adăugînd infiltrările subtile şi inconştiente ale negării intenţiei: „1878 – 20 ian/1 febr. Eu însumi m-am gîndit ieri mult la sinucidere şi pentru a suta oară mi-am spus că n-o pot face, atîta timp cît nu las destui bani familiei mele. Niciodată însă la sinuciderea cu un glonte. Dimpotrivă, cînd m-am dus, pe la orele 5, în odaia mea de dormit, să mă culc, îmi zugrăveam cu jind moartea cu cloroform, să păşeşti în neant, adormind, cu un burete cu cloroform pe obraz."

Germenele vitalităţii plesneşte cîteva notaţii mai încolo: „ În acea miercuri noapte convorbire cu Emilia (pentru a o abate de la sinucidere) în parloarul ei".

Însemnările în acest registru se încheie ciclic, cu punctarea sîcîielilor descurajatoare: 2Sunt atît de acrti, datorită sclaviei mele conjugale, de orice constrîngere dina fară, fie cît de

[5]Idem, ibidem, p. 52.
[6] Karen Hornez, Personalitatea nevrotică a eopcii noastre, cap III, Anxietatea, Editura Univers enciclopedic gold, Bucureşti, 2010, p. 35.

BDD-A27970 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:55:17 UTC)

mică, încît degenerez într-un mare egoist. E drept că-i menajez încă ope ceilalţi, dar mi-e silă. Mi-e lehamite de toate, viaţa mi se apre scurtă şi pierzîndu-se chiar sub ochii mei într-o îngrădire lipsită de bucurii."

De partea cealaltă, Preda, asaltat de demonii fricii de a eşua în dragostea conjugală, căutînd să-i exorcizeze cu riscul pierderii controlului: „Sinaia, 24 august ,58, orle 5 după-amiază. „Chindi[7] spunea că gîndurile pe care le provoacă o boală sunt emanaţia bolii, dar nu corespund cîtuşi de puţin cu boala, adică nu reprezintă deloc gradul de gravitate al ei. El spune că toţi bolnavii de nevroză se plîng de impulsiuni nepermise, ar lovi, ar da cu cuţitul etc., dar nu i s-a prezentat niciun caz în care bolnavul să fi urmat impulsul. Eu însumi, din disperare, m-am gîndit la sinucidere, dar îmi dădeam seama că niciodată n-aş ptea pune în practică aşa ceva.[...] o singură măsură e necesară: să conduc eu această criză, şi nu criza pe mine."

Răul însă, odată declanşat şi posibilitatea de a-l opri inexistentă, se manifestă şi în corporalitatea sinelui care-l suportă astfel de două ori: boala ajunge la faze agonice, femeia iubită nu suportă imaginea dezastrului provocat de ea însăşi, iar atingerea aripei morţii, la propriu, determină la Preda o serie de gînduri amare, dar pămîntene, ba chiar celeste: „Nu aş pierde-o decît dacă ar muri, şi nici atunci". Autoterapia prin jurnal îşi face efectul: „Destul cu obsesiile! Jos obsesiile![...] Altă obsesie să nu mai existe în afară de scris, altă pasiune să nu mă mai viziteze. Arta nu trădează niciodată dacă îi jertfeşti consecvent tot ce ai mai bun. E singura pasiune care creşt din propriul ei foc şi pe care numai moartea o curmă."

Ale sinucigaşilor su numai a încercaţilor, jurnalale sunt un spaţiu al interiorităţii ce stă, oricum, să se deschidă.

„Moartea transformă viaţa în biografie, retroproiectează asupra ei o lumină, o ordine, şi uneori un sens moral."[8]

BIBLIOGRAPHY

1. Mircea Mihăieş, *Cărţile crude. Jurnalul intim şi sinuciderea*, Iaşi, Editura Polirom, 2005, p.14.
2. Mihai Zamfir, *Jurnalde criză şi jurnal de existenţă. Tipologia jurnalului intim românesc, în Cealaltă faţă a prozei*, Bucureşti, Editura Univers, 1985, p. 104.
3. Platon, *Apărarea lui Socrate*, în *Banchetul şi alte dialoguri*, Bucureşti, Editura Mondero, 2002, p.21.
4. Karen Hornez, Personalitatea nevrotică a epocii noastre, cap III, Anxietatea, Bucureşti, Editura Univers enciclopedic gold, 2010, p. 35.
5. Marin Preda, *Jurnal intim*, Bucureşti, Editura Cartea Serv, 2007.

[7] Marin Preda, Jurnal intim, Editura Cartea Serv, , Bucureşti, 2007. Chindi – Kindy Sonnerreich, medic psihiatru.
[8] Karen Hornez, op. cit. , p. 117.

BDD-A27970 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:55:17 UTC)